

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ М.П. ДРАГОМАНОВА

Бегас Людмила Дмитрівна

УДК 376-056.264-053.4:792(043.3)

**КОРЕКЦІЯ ЗАЇКАННЯ ДІТЕЙ СТАРШОГО
ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ ТЕАТРАЛІЗОВАНОЇ
ДІЯЛЬНОСТІ**

13.00.03 – спеціальна педагогіка

Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

Київ – 2016

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана у Національному педагогічному університеті імені М.П. Драгоманова, Міністерство освіти і науки України.

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент
Марченко Інна Сергіївна,
Національний педагогічний університет
імені М.П. Драгоманова,
доцент кафедри логопедії.

Офіційні опоненти: доктор педагогічних наук, професор

кандидат педагогічних наук
Ленів Зоряна Павлівна
Вінницький Державний педагогічний
університет імені М. Коцюбинського
проректор із науково-педагогічної роботи
та соціальних питань.

Захист відбудеться « » 2016 р. о годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.053.14 у Національному педагогічному університеті імені М.П. Драгоманова за адресою: 01601, м. Київ-30, вул. Пирогова, 9.

З дисертацією можна ознайомитися у бібліотеці Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова (01601, м. Київ-30, вул. Пирогова, 9).

Автореферат розісланий « » 2016 р.

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність дослідження. На сучасному етапі модернізації вітчизняної державної спеціальної освіти відбуваються суттєві зміни. У спеціальних дошкільних навчальних закладах для дітей із порушеннями мовлення ці зміни у відповідності до Закону України «Про дошкільну освіту» стосуються обов'язкового освітнього рівня та змісту навчання. Ідеологія освіти дітей із вадами мовлення виникла на ґрунті сучасного розуміння прав людини. Такий підхід втілюється у тенденції до розвитку інтегративних підходів у навчанні дітей із мовленнєвими вадами. На це вказують, С. Конопляста, В. Тарасун, М.Шеремет, В. Синьов та ін. Ця тенденція зумовлена ратифікацією міжнародних декларацій, прийняттям українських законодавчих актів, що виголошують сприяння організаційній перебудові освіти у напрямі впровадження інтегрованого та інклюзивного навчання дітей із порушеннями психофізичного розвитку (В. Бондар, С. Миронова, В. Синьов, В. Тарасун, М. Шеремет, С.Федоренко, Л. Фомічова та ін.).

Заїкання є одним із найпоширеніших психофізичних розладів мовлення, яке, зазвичай, виникає у дітей у період інтенсивного формування мовленнєвої функції (від 2 до 6 років) і за відсутності необхідної допомоги та хроніфікації патологічного процесу може зберігатися довгі роки. Для розуміння сутності заїкання дослідники протягом століть вивчали його механізм, причини виникнення, особливості проявів (Н. Асатіані, Л. Белякова, М. Буянов Б. Драпкін, Н. Власова, М. Жинкін, В. Кочергіна, О. Лурія, І. Поварова, І. Сікорський, В. Шкловський та ін.). Різноманітність виявлень заїкання визначили необхідність комплексного методу його подолання, на що вперше звернули увагу І. Сікорський та І. Хмелевський. Так, І. Сікорський поєднував лікування заїкання з мовленнєвою гімнастикою, психотерапевтичним, фармацевтичним лікуванням і рухливими вправами.

У сучасній спеціальній методиці комплексний медико-психолого-педагогічний підхід до проблеми заїкання є системою чітко означених і узгоджених між собою засобів взаємодії різних фахівців: лікаря, логопеда, психолога, спеціаліста з логопедичної ритміки, фізіотерапевта, соціального працівника. Різноманітність логопедичних методик подолання заїкання (Л. Арутюнян, Н. Асатіані, Л. Белякова, Н. Власова, Л. Журавльова, В. Кондратенко, С. Конопляста, А. Кравченко, З. Ленів, С. Миронова, Н. Чевелєва, Р. Юрова та ін.) обумовлена складністю структурних проявів цього мовленнєвого недоліку та ще недостатнім рівнем знань про його природу.

Зважаючи на складність цього дефекту та вагомість наслідків, до яких воно призводить, корекція заїкання має величезне значення. І сьогодні в системі спеціальної освіти продовжується пошук і розробка нових технологій навчання та виховання дошкільників із заїканням.

Серед різноманітних засобів корекції, пов'язаних із використанням різних видів мистецтва, одне з важливих місць займає театралізована діяльність, яка сензитивно відповідає вимогам дитини щодо ігрової діяльності, відображує навколишній світ найбільш зрозумілими для неї засобами та сприяє широкій

колективній інтеракції. Однак, аналіз науково-методичної літератури показав, що театралізована діяльність як засіб корекції мовлення і, зокрема, заїкання на сьогодні не знайшла свого відображення у працях дослідників. Психолого-педагогічна значущість проблеми та її недостатнє теоретичне та методичне розроблення обумовили вибір теми нашого дослідження: **«Корекція заїкання дітей старшого дошкільного віку засобами театралізованої діяльності»**.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційну роботу виконано відповідно до тематичного плану науково-дослідної роботи кафедри логопедії Інституту корекційної педагогіки та психології Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова за напрямом «Навчання, виховання, соціальна адаптація дітей із порушеннями психофізичного розвитку» проблема «Навчання та виховання дітей із ТПМ». Тему дисертаційного дослідження затверджено вченою радою Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова (протокол №8 від 28. 02.2008 року) й узгоджено в Міжвідомчій Раді з координації наукових досліджень з педагогічних і психологічних наук в Україні (протокол №7 від 30. 09.2008 року)

Мета дослідження полягає у створенні науково обґрунтованої методики корекції заїкання дітей старшого дошкільного віку із заїканням засобами театралізованої діяльності, апробації і впровадженні до практичної роботи спеціальних дошкільних закладів.

Для досягнення мети дослідження були поставлені такі **завдання**:

1. Проаналізувати ступінь розробки досліджуваної проблеми в лінгвістичній, методичній, психолого-педагогічній і спеціальній літературі.
2. Розробити та обґрунтувати методику діагностики передумов темпоритмічної організації мовлення дітей старшого дошкільного віку зі заїканням.
3. Визначити психолого-педагогічні умови корекції заїкання дітей старшого дошкільного віку засобами театралізованої діяльності.
4. Обґрунтувати, розробити та апробувати зміст і методику корекції заїкання у дітей старшого дошкільного віку засобами театралізованої діяльності.

Об'єкт дослідження – комунікативно-мовленнєва діяльність дітей старшого дошкільного віку із заїканням.

Предметом дослідження є психолого-педагогічні умови, зміст і методика корекції заїкання засобами театралізованої діяльності.

Методи дослідження:

теоретичні – аналіз та узагальнення психолого-педагогічної, мистецької, культурологічної літератури для уточнення корекційно-педагогічної сутності феномена (театралізована діяльність); аналіз змісту педагогічної документації спеціальних дошкільних навчальних закладів для дітей із заїканням та результатів педагогічного експерименту для підтвердження наукових засад дослідження;

емпіричні – діагностичні (анкетування, цілеспрямоване спостереження, порівняння, бесіди, аналіз) для діагностування рівнів сформованості театралізованої діяльності дітей старшого дошкільного віку із заїканням, а також ступеня прояву заїкання після завершення формувального навчання;

експериментальні – педагогічний експеримент (констатувальний, формувальний, контрольний етапи) з метою перевірки ефективності пропонованої методики;

статистичні – методи математичної обробки експериментальних даних із метою забезпечення вірогідності та об'єктивності результатів дослідження (кількісний та якісний аналіз експериментальних даних ступеня прояву заїкання у різних ситуаціях спілкування).

Методологічною основою дослідження є положення про цільність мови як системи, про мозкову організацію мовленнєвого процесу (П. Анохін, М. Бехтерев, М. Жинкін, О. Лурія, І. Павлов, Л.Чистович), про темпо-ритмічні кореляції процесу вищих психічних функцій, локалізованих у центральній нервовій системі (О. Лурія, В. Кожевников, І. Павлов, Л. Чистович), про складну структуру мовленнєвого дефекту у дітей із заїканням (Л. Арутюнян, Н. Асатіані, Л. Беякова, В. Гіляровський, С. Ляпідевський, В. Селіверстов), про системно-структурний підхід, заснований на інтеграції знань психолінгвістики, лінгвістики, психології, психофізіології, нейропсихології, що вивчають мовленнєву діяльність, у вирішенні питань підвищення ефективності корекційного впливу (Т. Ахутіна, Л. Виготський, М. Жинкін, В. Кожевников, О. Леонт'єв, О. Лурія, Є. Соботович, Л. Чистович та інші), про місце та значення театралізованої діяльності в системі розвитку дитини дошкільного віку (Н. Водолага, Г. Костюшко, Н. Нечай, Л. Серих, В. Шахрай).

Дослідно-експериментальна база. Дослідження здійснювалось упродовж 2009-2010 рр. у старших групах таких спеціальних навчальних закладів для дітей із заїканням: дошкільний навчальний заклад №5 м. Умані (довідка № 18 від 14.11.2011р.), дошкільний навчальний заклад №25 м. Умані (довідка № 11 від 19.04.2011р.), дошкільний навчальний заклад №481 м. Києва(довідка № 4 від 9.10.2011р.), дошкільний навчальний заклад №753 м. Києва (довідка № 7 від 28.10.2011р.), дошкільний навчальний заклад № 64 м. Миколаєва (довідка № 3 від 24.02.2011р.), дошкільний навчальний заклад №118 м. Миколаєва (довідка № 3 від 21.04.2011р.), дошкільний навчальний заклад № 9 м. Херсон (довідка № 16 від 24.10.2011р.).

Усього дослідженням охоплено 135 дітей старшого дошкільного віку, педагоги, а також батьки вихованців.

Наукова новизна дослідження полягає у тому, що:

- вперше розроблено методику діагностики передумов темпо-ритмічної організації мовлення дітей старшого дошкільного віку зі заїканням;
- визначено показники передумов темпо-ритмічної організації мовлення зазначеної категорії дітей;
- розширено та поглиблено дані про особливості комунікативної діяльності дітей старшого дошкільного віку зі заїканням;
- визначено та експериментально перевірено психолого-педагогічні умови корекції темпо-ритмічної організації мовлення засобами театралізованої діяльності в умовах спеціальних дошкільних навчальних закладів для дітей із заїканням;

- розроблено, науково обґрунтовано та експериментально перевірено методику корекції темпо-ритмічної організації мовлення дітей старшого дошкільного віку засобами театралізованої діяльності.

Практичне значення результатів дослідження полягає в тому, що розроблено методику корекції заїкання засобами театралізованої діяльності.

Результати дослідження впроваджено в навчально-виховний процес спеціалізованих груп для дітей із заїканням дошкільних навчальних закладах №8, №25 «Ягідка» м. Умані, №481, №753 м. Києва, №64 м. Миколаїв, № 9, № 36 м. Херсон..

Результати дослідження можуть бути використані в практиці індивідуальної і групової роботи з дітьми зі заїканням, у практиці дошкільних закладів, альтернативних організацій, діяльність яких спрямована на корекцію темпо-ритмічної організації мовлення дітей; можуть бути використані у змісті лекцій і семінарських занять у системі професійної підготовки логопедів, вихователів дошкільних закладів, вчителів початкової школи, у процесі вдосконалення програм для дітей із заїканням, під час створення посібників для логопедів-практиків, підручників для вищих навчальних закладів.

Апробація результатів дослідження. Результати дослідження доповідались й обговорювалися на: Всеукраїнській науково-практичній конференції «В.О.Сухомлинський і сучасність: (До 90-річчя з дня народження В.О.Сухомлинського), (Одеса, 2008р.), Міжнародній науково-практичній конференції «Тенденції розвитку корекційної освіти в Україні» (Київ,2008р.), Всеукраїнській науковій конференції В.О.Сухомлинський і школа ХХІ століття» (Умань,2012р.), XII International scientific and practical conference (Sheffield 2016р.).

Публікації. Основні положення та результати дослідження відображено у 14 одноосібних публікаціях автора (з них 12 – у фахових виданнях, 2 – в іноземних фахових виданнях).

Структура дисертації. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку використаних джерел, додатків, містить.... таблиць і рисунків. Загальний обсяг дисертації становить сторінок, з них основного тексту –

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми, визначено об'єкт, предмет, мету та завдання дослідження, його методологічні основи, методи, розкрито наукову новизну, практичну значущість роботи, наведено дані про апробацію та впровадження результатів дослідно-пошукової роботи, представлено структуру роботи.

У першому розділі – «**Теоретично-методичні основи корекції заїкання засобами театралізованої діяльності**» – проаналізовано клінічні, фізіологічні, психологічні, лінгвістичні основи заїкання, класичні та нетрадиційні методики його подолання в системі комплексного медико-психолого-педагогічного впливу, чинні програми виховання та навчання дітей дошкільного віку зі заїканням в аспекті досліджуваної проблеми, представлено результати аналізу загальної і спеціальної вітчизняної і зарубіжної наукової, теоретико-методичної літератури

стосовно поняття «театралізована діяльність», її засобів та ролі у всебічному розвитку дітей дошкільного віку.

В працях багатьох дослідників (Л. Белякова, З. Ленів, Л. Журавльова, В. Селіверстов, М. Хватцев, Р. Юрова та ін.) заїкання розглядається як одне з найскладніших і триваліших порушень мовлення, характеризується розладами темпу, ритму та плавності експресивного мовлення, обумовлене судомним станом м'язів мовленнєвого апарату та порушенням комунікативної функції. На сьогодні дослідники розглядають заїкання з різних позицій: клінічних (В. Кочергіна, Н. Власова), фізіологічних (М. Брунс, М. Жинкін, Є. Нікітіна), нейрофізіологічних (Ж. Глозман, А. Вартанов, А. Кисельов, Ю. Флоренська), психологічних (Н. Карпова, Ж. Кісельніков, Н. Станішевська), лінгвістичних (Р. Аванесов, Л. Зіндер, Л. Златоусова, М. Матусевич, Л. Чистович).

З позиції психологічних теорій заїкання пояснюють поведінковими особливостями дитини зі заїканням в актах комунікації і розглядають як комунікативний і ситуативний розлад (Г. Волкова, М. Геркіна, О. Рау, В. Шкловський та ін.). Доведено, що виникнення стресу в комунікативній ситуації сприяє формуванню у хворого відношення до ситуації спілкування як до проблемної (О. Рау). Логофобія з'являється лише при думці про мовлення та призводить до погіршення діяльності його моторних механізмів. Це породжує ще більший страх мовлення. Визначальною умовою складності цього патологічного процесу вважають особистісні якості людини та оточуючого її середовища (В. Шкловський). Ступінь тяжкості заїкання визначають можливістю володіння плавним мовленням у різних видах мовленнєвого навантаження (Г. Волкова) або за ступенем фіксації на своєму дефекті, враховуючи ступінь невротичних розладів (В. Селіверстов, В. Шкловський, Р. Юрова та інші).

У класичних традиційних і сучасних дослідженнях вказується на тісний взаємозв'язок заїкання з психофізичним станом дитини, її особистістю в цілому, з її відношенням і установками на оточення.

У сучасній спеціальній педагогіці все частіше звертаються до різноманітних видів мистецтва як до засобу розвитку мовлення та корекції заїкання. Широке розповсюдження набуло використання музичних засобів виховання: промовляння слів, фраз під музику, співи (Л. Андропова, Г. Волкова, З. Ленів), заняття з музичним супроводом з ритмічними рухами рух, ніг, тулуба, а в подальшому поєднання цих рухів зі співами, мелодекламацією (Л. Белякова, В. Дресвяннікова, Є. Оганесян), невеличких театралізованих композицій із використанням сольного співу, хороводів тощо (Н. Ричкова, Л. Журавльова).

Ми звернули увагу на театралізовану діяльність, яка дозволяє дитині перевтілюватися та вирішувати різні проблемні ситуації опосередковано від особи будь-якого персонажу. На наш погляд, це допоможе дітям подолати боязкість, невпевненість у собі, сором'язливість, сприятиме розвитку плавного мовлення й комунікації.

Театралізована діяльність стосовно дітей дошкільного віку визначається вченими по-різному: «театральна діяльність», «театралізована діяльність» (Л. Артемова, А. Богуш), «театрально-ігрова діяльність» (О. Аматыєва), «ігри за

сюжетами літературних творів» (Ю. Косенко), «театралізована гра», «театрально-ігрова діяльність і творчість», «гра-драматизація» (О.Трусова), В. Всеволодовський-Генгросс у визначенні театралізованих ігор використовує назву «драматичні» Ми притримуємося визначення, яке подається у енциклопедичному словнику юного глядача: театралізована діяльність трактується як вид мистецтва, який відображає дійсність художніх сценічних образів, тобто, художніх уявлень актором якогось явища чи ситуації і показ ним цього в мистецтві. Її виражальними засобами є міміка, жести, пантоміміка. Театр – синтетичний вид діяльності, який поєднує в собі слово, образ, музику, танець, малювання. Дитина, що займається театралізованою діяльністю повинна володіти такими духовними силами людини як емоції, почуття, уява, фантазія, інтелект.

В.Зеньковецький зазначав, що в процесі корекційного навчання старших дошкільників із порушеннями психофізичного розвитку засобами театралізованої діяльності проходить особлива, своєрідна для кожного випадку зміна структури дефекту. Спочатку – перебудова вищих психічних функцій за допомогою художнього сприйняття, потім – пам'ять і словесне мислення. Театралізована діяльність дає поштовх до розвитку пізнавальної діяльності, сприяє формуванню дикції, артикуляції, голосової динаміки та вмінню управляти своїм голосовим апаратом.

Між тим, проведений нами аналіз наукових джерел свідчить про те, що при всьому розмаїтті питань організації корекційної роботи з усунення заїкання недостатньо дослідженою залишається проблема використання театралізованої діяльності у якості засобу корекції зазначеного порушення мовлення. Це зумовило необхідність розробки відповідної експериментальної методики.

У другому розділі – **«Особливості розвитку передумов темпо-ритмічної організації мовлення дітей із заїканням, їх готовності до театралізованої діяльності»** – викладено методику та результати констатувального етапу дослідження.

Для реалізації основної мети дослідження, насамперед, необхідно було вивчити рівень сформованості передумов темпо-ритмічної організації мовлення дітей старшого дошкільного віку зі заїканням, їх готовність до театралізованої діяльності. З цією метою на основі теоретичного аналізу науково-літературних джерел і наших дослідницьких передбачень розроблено експериментальну методику дослідження.

У процесі констатувального етапу дослідження передбачалося:

- вивчення медико-психолого-педагогічної документації із метою встановлення форми та ступеня тяжкості заїкання, визначення вподобань, бажань, ставлення до театралізованої діяльності дітей через їх опитування та анкетування батьків;
- визначити рівень сформованості творчої участі дошкільників у сюжетно-рольових іграх і ступінь комунікації в них;
- з'ясувати рівень розвитку темпо-ритмічної організації руху, уміння зовнішньо проявляти емоційні переживання, вміння керувати своїми діями;

– з'ясувати уміння дітей самостійно користуватися немовленнєвими засобами комунікації на основі уявлення та уяви, самостійно розробляти короткі сценарії імітаційних вправ.

Розробляючи методику діагностики, ми спиралися на науково-методичні дослідження українських і зарубіжних вчених. Це методики використання ігрової діяльності в корекції заїкання (Г. Волкова, Н. Гавриш), методики сюжетних ігор М. Геркіної, метод ігротерапії (Д. Эльконін, А. Захаров), методики роботи з казкою (А. Богуш, Н. Лисенко, В. Сухомлинський, Є. Фльоріна), методичні рекомендації А. Ястребової, О. Леонтєва, Т. Ладиженської щодо особливостей комунікації дітей старшого дошкільного віку зі заїканням, методи розвитку уяви, уявлень, емоцій (Є. Пороцька, Г. Ситін).

Діагностична методика складалася з чотирьох змістовних блоків, серед яких I блок – збір загальних відомостей і анамнестичних даних із метою визначення ступеня тяжкості та форми заїкання, ступеня фіксованості дітей на дефекті; визначення їх вподобань, бажань, ставлення до театралізованої діяльності через опитування дітей, анкетування батьків; II, III, IV блоки – спрямовані на дослідження особливостей розвитку передумов темпо-ритмічної організації мовлення, готовності дітей до театралізованої діяльності. Зміст завдань кожного з блоків розроблено з урахуванням вікових і психологічних особливостей старших дошкільників із заїканням і принципу диференційованого підходу залежно від клінічних форм заїкання.

Відповідно до розробленої методики протягом 2009-2010 рр. було проведене експериментальне дослідження на базі ДНЗ № 8, ДНЗ № 25 м. Умані, ДНЗ № 481, ДНЗ № 753 м. Києва, ДНЗ № 64 м. Миколаїв, ДНЗ № 9, ДНЗ № 36 м. Херсон. В ньому брали участь 135 дітей старшого дошкільного віку: 65 дітей із невротичною формою заїкання (59,1%, n=65 від 110 дітей), 45 із неврозоподібним заїканням (40,1%, n=45 від 110 дітей) і 25 дітей із нормальним мовленням.

Результати вивчення анамнезів й обстеження дітей показали, що за ступенем фіксованості на мовленнєвому дефекті нульовий ступінь мали 18,5% дітей із невротичною формою заїкання та 20% дітей із неврозоподібною формою заїкання; помірний ступінь – 58,5% дітей із невротичною формою заїкання, 53,3% – з неврозоподібною формою заїкання; виразну ступінь – 26,7% дітей із невротичною формою заїкання, 23% дітей із неврозоподібною формою заїкання.

На основі розробленої експериментальної методики діагностики були розроблені оцінні критерії і загальні рівні сформованості передумов темпо-ритмічної організації мовлення та готовності дітей до театралізованої діяльності, а також було застосовано статистичний метод визначення коефіцієнта результативності виконання всіх завдань експерименту (F). Розподіл рівнів (рангів) за числовими даними здійснювався таким чином: коефіцієнт чи показник сформованості компонентів театралізованої діяльності який знаходиться в числовому проміжку: [3,5;4), відповідає високому рівню сформованості досліджуваної якості (I рівень); [2,5;3,5) – достатньому рівню (II рівень); [1,5;2,5) – середньому рівню (III рівень); [1;1,5) - низькому рівню (IV рівень).

На основі аналізу результатів констатувального етапу експерименту нами було виділено 4 рівні сформованості передумов темпо-ритмічної організації мовлення дітей із заїканням та їх однолітків із нормальним мовленням, які представлені в таблиці 1.

Табл. 1.

Показники сформованості передумов темпо-ритмічної організації мовлення (у %)

Категорія дітей	Рівень та кількісні показники			
	Високий %	Достатній %	Середній %	Низький %
Діти із невротичною формою заїкання (65)	18,5	20	35,4	26,1
Діти з неврозоподібною формою заїкання (45)	11,1	15,6	20	53,3
Діти із нормальним мовленням (25)	72	28	-	-

Якісний аналіз опитування дітей і виконання ними завдань методики показав, що діти надають перевагу індивідуальним іграм (78,5% дітей із невротичною формою заїкання, 66,7% – з неврозоподібною формою заїкання), залюбки уявляють себе казковими героями, прагнуть виступати на сцені у присутності глядачів. У більшості випадків для виступу на сцені обирають танець, види діяльності, пов'язані з мовленням цікавлять небагато (21,6% дітей із невротичною формою заїкання, 15,6% – з неврозоподібною формою заїкання). Уявлення дітей про театр досить обмежені, тобто вони виявляють найелементарніші знання лише про функціональні особливості театру, виходячи з власного життєвого досвіду.

Діти виявили нерівнозначне відношення до колективної гри. У сюжетно-рольовій грі вони погоджувалися грати разом, підгрупами із 3-4 осіб, але кожен грав по-своєму, забуваючи про інших; виконання ролей відрізнялось однотипними діями, гра проходила майже без слів, оскільки діти відчували труднощі у спілкуванні одне з одним; більша частина дітей надала перевагу грі на самоті; з боку дітей були відсутні будь-які елементи самостійного фантазування, вони потребували додаткового роз'яснення правил гри та їх ролі у ній. До музичного супроводу гри ставилися байдуже.

У 24,7% (III р.) та 49,2% (IV р.) дітей із невротичною формою заїкання й 20% (III р.) та 62,2% (IV р.) дітей із неврозоподібною формою виявилася нерозвинена слухова увага та відсутнє почуття ритму, характерний низький рівень сформованості слухомоторної координації. Діти не спроможні проявляти свою індивідуальність у вираженні емоцій за допомогою міміки обличчя, жестів, не вміють розпізнавати емоції і не називають емоційні ознаки, що свідчить про бідність їх емоційно-вольової сфери. Вони потребують допомоги у вигляді показу карток із зображенням відповідної емоції, розповіді про причини її прояву, виконання завдання разом із експериментатором.

27,7% (невротична форма) й 13,3% (неврозоподібна форма) дітей показали високий і 35,4% (невротична форма) й 20% (неврозоподібна форма) достатній рівень розвитку уяви та уявлень. Вони вміють користуватися немовленнєвими засобами комунікації, були здатні самостійно придумати та розіграти етюд на вільну тему, або на тему, запропоновану експериментатором. У них відзначалася правильна послідовність усіх смислових ланок і їх відповідність до задуму, добре розвинена пам'ять. У інших дітей (невротична форма: 13,8% III р., 23,1% IV р., неврозоподібна форма: 35,6% III р. 31,1% IV р.) було відсутнє уміння самостійно користуватися немовленнєвими засобами комунікації на основі уявлення, вони не володіли засобами уяви. У розігруванні етюдів участі не брали, погано запам'ятовували зміст завдання та не вміли встановлювати логічний зв'язок у розповіді. Вони потребували допомоги експериментатора у вигляді пояснення змісту вправ і завдань.

Отже, дані аналізу констатувального дослідження показали, що у дітей із заїканням недостатньо сформовані передумови темпо-ритмічної організації мовлення, емоційно та психофізично вони не готові до активної участі в театралізованій діяльності та потребують попередньої ретельної підготовки.

У третьому розділі – **«Корекція заїкання засобами театралізованої діяльності»** – представлено теоретичне обґрунтування методики формувального етапу експерименту, організаційні форми, принципи, зміст, психолого-педагогічні умови, напрями, етапи впровадження методики корекції заїкання засобами театралізованої діяльності, узагальнено одержані результати проведеної експериментальної роботи, статистично підтверджено ефективність запропонованої методики.

Головною метою формувального етапу експерименту була розробка та експериментальне апробування методики корекції заїкання у дітей старшого дошкільного віку засобами театралізованої діяльності, визначення психолого-педагогічних умов, що забезпечать успішну реалізацію поставлених завдань, підвищать ефективність корекційної роботи.

Теоретико-методологічну основу експериментальної методики становлять комплексний метод реабілітації старших дошкільників із заїканням в системі корекційної роботи (Н. Власова, Л. Журавьова, Л. Крапивіна, З. Ленів, С. Миронова, Н. Чевельова, та ін.); організація театральної-ігрової і театральномовленнєвої діяльності (Л. Артемова, А. Богуш, Н. Гавриш та ін.); навчально-виховна роль театралізованої діяльності у формуванні особистості (В. Сухомлинський, С. Русова та ін.); особливості використання театралізованих ігор у навчанні дітей із заїканням (Л. Виготський, К. Станіславський, Л. Венгер, В. Мухіна та ін.); сучасна концепція спілкування, прийнята в психолінгвістиці, комунікативний підхід до навчання дітей із заїканням.

Основними психолого-педагогічними умовами, що забезпечують ефективність корекції заїкання старших дошкільників засобами театралізованої діяльності були визначені такі: 1) організація спеціального предметно-ігрового середовища в різних умовах (зали з декораціями до українських народних казок, майстерні з виготовлення театральних костюмів, гральні куточки, оснащені

предметами для показу нетрадиційних видів театру, кімната казок); 2) індивідуальний підхід із врахуванням форми заїкання, ступеня фіксованості на мовленнєвому дефекті, характеру, особистісного розвитку, емоційного стану, темпу розвитку; 3) психологічний супровід (бесіди з дітьми, елементи ігротерапії, музикотерапії як засобу нормалізації емоційного стану, подолання страхів рухових і мовленнєвих порушень); 4) створення спеціальної методики розвитку передумов темпо-ритмічної організації мовлення у відповідності до етапів логопедичної роботи; 5) дотримання єдності у формуванні уявлень, почуттів, емоцій, навичок поведінки у дітей із заїканням в процесі залучення різних засобів театралізованої діяльності до всіх видів роботи в дошкільному навчальному закладі (логопеда на логопедичному занятті, вихователя поза заняттями, музичного керівника на заняттях із музики та логоритміки); 6) підбір завдань, під час виконання яких основною установкою є отримання задоволення, розвиток потреби у розширенні взаємодії і створення мотивації до спілкування.

Експериментальна методика корекції заїкання засобами театралізованої діяльності передбачала три етапи: підготовчий, основний, заключний.

Проведення **підготовчого етапу** забезпечувало головну умову подальшої корекційної роботи – розвиток передумов темпо-ритмічної організації мовлення, створення емоційно-позитивного оточення, формування готовності до театралізованої діяльності, яку ми визначаємо як систему знань і умінь, що надасть можливість спільної діяльності під час створення вистави, дозволить дитині створити образ у відповідності зі сценічним завданням, забезпечить їй почуття комфортності на всіх етапах театралізації.

Завдання цього етапу реалізувалися послідовно-паралельно до чотирьох підетапів, які визначалися у відповідності до етапів корекції мовленнєвої діяльності на логопедичних заняттях: обмеження мовлення, шепітне мовлення, поєднане мовлення, відображене мовлення, самостійне мовлення. Кожний із підетапів складався з трьох блоків завдань: I блок – розвиток уявлень та творчої уяви, темпоритму, емоційної сфери, символічного праксису під час ігрових вправ; II блок – розвиток немовленнєвих засобів комунікації; III блок – навчання колективної взаємодії під час розігрування ігор-драматизацій, ігор зі співаками.

На **основному етапі** проводилася підготовка до драматизації казок «Коза-дереза», «Колосок», «Солом'яний бичок», яка починалася з прочитання казки, бесіди за її змістом, переказування казки частинами та повністю, розгляду ілюстрацій, розподілу ролей, виготовлення костюмів і декорацій. Експериментатор брав участь у засвоєнні дітьми тексту ролей, був обов'язково присутнім на репетиціях. Десенсибілізація логофобічної реакції на публічний виступ досягалася в процесі систематичних репетицій із дітьми за ширмою, яка від репетиції до репетиції поступово опускалася, що сприяло подоланню страху перед виступом. Репетиції проходили у музичному залі, де передбачався показ драматизації казки, і діти уявляли його заповненим глядачами. Обов'язковим було нагадування дітям правил ведення мовлення.

Заключний етап передбачав безпосередню театралізацію на сцені перед глядачами підготовленої казки за участю усіх дітей групи.

Після завершення формувального навчання був проведений контрольний діагностичний експеримент, який дав можливість оцінити доцільність і ефективність використаної методики.

Ефективність експериментального навчання визначалася на основі порівняння результатів виконання контрольних завдань дітьми експериментальної (ЕГ) та контрольної групи (КГ). ЕГ складала 78 дітей, які брали участь у формувальному експерименті за авторською методикою корекції заїкання засобами театралізованої діяльності. До КГ входили дошкільники зі заїканням у кількості 29 дітей ДНЗ № 8, ДНЗ № 25 м. Умані, які пройшли курс навчання та корекції за традиційною програмою логопедичної групи дошкільного навчального закладу.

Динаміка результатів корекції заїкання засобами театралізованої діяльності старших дошкільників контрольної і експериментальної груп аналізувалися за такими критеріями:

1. Ступінь прояву заїкання (легкий, помірний, важкий) у різних комунікативних ситуаціях: 1) декламуванні, 2) переказі, 3) сюжетно-рольових іграх, 4) театралізації після експериментального навчання.

2. Ступінь фіксованості на мовленнєвому дефекті.

3. Бажання спілкуватися (спілкується постійно, іноді спілкується, є ініціатором спілкування, охоче вступає у взаємодію з оточенням на основі мовлення, відмовляється від спілкування).

Також було проведено анкетування батьків із метою виявлення змін у заїканні дітей старшого дошкільного віку за межами ДНЗ.

Кількісний і якісний аналіз результатів експерименту здійснювався на основі чотирибальної шкали оцінювання.

З метою визначення ступеня прояву заїкання дітей старшого дошкільного віку в різних комунікативних ситуаціях, спираючись на загальноприйняті методичні засади та у відповідності до оцінних критеріїв нами було визначено загальні рівні виконання завдань методики.

Порівняльні дані за рівнями ступеня прояву заїкання у дітей старшого дошкільного віку контрольної і експериментальної груп у різних комунікативних ситуаціях представлено на рисунку 1.

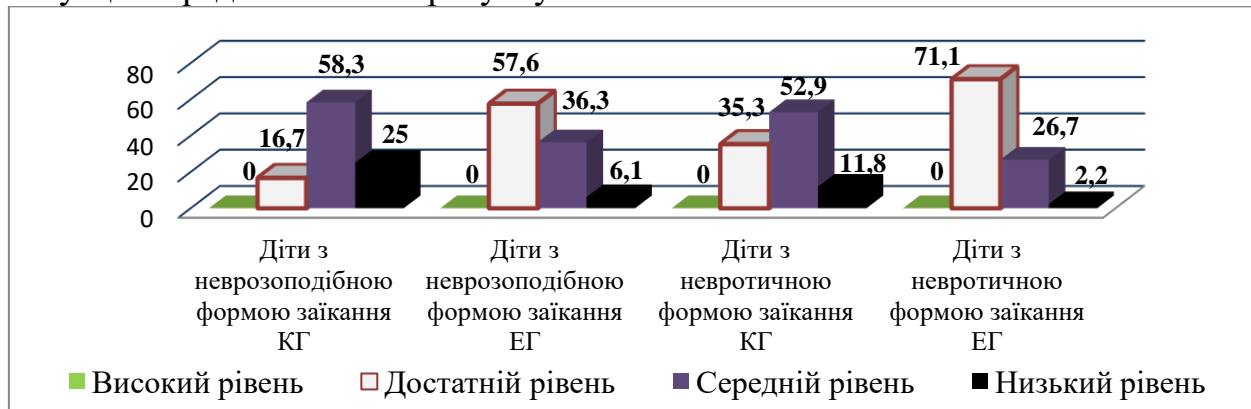

Рис.1. Кількісні показники рівнів ступеня прояву заїкання в різних комунікативних ситуаціях у дітей старшого дошкільного віку контрольної і експериментальної групи (у %)

Результати проведеного корекційно-розвивального навчання свідчать про наявність позитивної динаміки щодо подолання заїкання у дітей ЕГ.

Під час інсценування казки показали легкий ступінь прояву заїкання і вийшли на достатній рівень виконання завдання 55,1% дітей ЕГ і 20,7% дітей КГ, у побуті значно покращилось мовлення у 51,3% дітей ЕГ і 13,8% дітей КГ відповідно; 30,8% дітей ЕГ і 48,3% дітей КГ показали середній ступінь прояву заїкання під час драматизації казки, відповідно у 29,5% дітей ЕГ і 44,8% дітей КГ помірно покращилось мовлення у побуті під час спілкування; 14,1% дітей ЕГ і 31% дітей КГ показали низький рівень виконання завдання й тяжкий ступінь прояву заїкання під час драматизації казки та у побуті мовленнєва діяльність залишилась без суттєвих змін у 19,2% дітей ЕГ і у 41,4% дітей КГ. Змінили свої показники темп мовлення та супутня мовленню рухова активність: 60,3% дітей ЕГ – діти з нормальним темпом мовлення, які не мають нав'язливого рухового синдрому (КГ – 51,7%); 14,1% дітей ЕГ з уповільненим темпом мовлення та рухів (КГ – 17,2%); 25,6% дітей ЕГ з прискореним мовленням (КГ – 31,1%)

Для перевірки дієвості методики корекції заїкання засобами театралізованої діяльності також було використано коефіцієнт рангової кореляції t-критерія Стьюдента (для незалежних, непов'язаних вибірок), який засвідчив, що середній рівень корекції ступеня прояву заїкання у дітей експериментальних груп є вищим, ніж у дітей контрольних груп.

ВИСНОВКИ

Вивчення науково-теоретичних засад корекції заїкання засобами театралізованої діяльності та узагальнення результатів проведеного експериментального дослідження дали змогу сформулювати такі висновки:

1. Теоретичний аналіз загальної і спеціальної психолого-педагогічної і методичної літератури та сучасних підходів до подолання тяжких порушень мовлення, засвідчив значний інтерес вчених-дослідників до проблеми заїкання у дітей дошкільного віку та визначення найбільш раціональних шляхів його корекції. Узагальнення результатів вивчення наукових джерел дозволяє зробити висновок про те, що при всьому розмаїтті корекційних методик цього порушення поза увагою на сьогодні залишилася проблема використання театралізованої діяльності як засобу корекції заїкання, що свідчить про необхідність удосконалення логопедичної роботи в цьому напрямі.

На підставі аналізу науково-методичних джерел уточнено поняття «театралізована гра», «театралізована діяльність», виокремлено її засоби та основні ознаки; розглянуто її вплив на всебічний розвиток дитини та доведено її необхідність у корекції заїкання.

2. Науково обґрунтовано та розроблено методику діагностики передумов темпо-ритмічної організації мовлення та готовності до театралізованої діяльності дітей старшого дошкільного віку зі заїканням; у відповідності до завдань методики визначено критерії і показники їх сформованості у зазначеній категорії дітей. На основі матеріалів констатувального етапу дослідження виведені особливості творчої участі дошкільників у сюжетно-рольових іграх; рівень розвитку темпо-ритмічної організації руху; уміння зовнішньо проявляти емоційні переживання та

керувати собою; уміння дітей самостійно користуватися немовленнєвими засобами комунікації на основі уявлення та уяви, самостійно розробляти короткі сценарії імітаційних вправ.

Аналіз експериментальних даних показав, що діти старшого дошкільного віку зі заїканням мають значно нижчі показники передумов темпо-ритмічної організації мовлення та готовності до театралізації, ніж їх однолітки з нормальним мовленням. Нами виявлено, що 18,5% дітей із невротичним заїканням, 11,1% із неврозоподібним заїканням, 72% з нормальним мовленнєвим розвитком відрізняло вільне володіння немовленнєвими засобами спілкування, високий ступінь розвитку слухової уваги, вміння відтворювати ритмічні структури, зовнішньо проявляти емоційні переживання, достатній запас власних спостережень, чітких і яскравих образів-уявлень, високий ступінь комунікації під час гри. Достатній розвиток слухової уваги, творчої уяви, темпо-ритмічної організації руху показали 20% дітей із невротичним заїканням, 15,6% із неврозоподібним заїканням і 28% з нормальним мовленнєвим розвитком. Ці діти орієнтуються в основних емоціях, але не можуть виразити їх за допомогою міміки, жестів, до сюжетно-рольових ігор ставляться позитивно, але виконують виключно другорядні ролі. 35,4% дітей із невротичним заїканням, 20% із неврозоподібним заїканням продемонстрували відсутність творчої уяви, здатність фантазувати, значні порушення різних параметрів рухів, малорухому міміку, що свідчить про бідність їх емоційної сфери, нездатність чітко відтворити темп та ритм, брати участь у сюжетно-рольових іграх. Виявлено 26,1% дітей із невротичним заїканням, 53,3% із неврозоподібним заїканням із нерозвиненою слуховою увагою, малорухомою мімікою, нездатних розпізнавати емоції і відтворювати їх, повторити вправи на перевірку ритму та темпу навіть за допомогою. Ці діти усамітнені та некомунікабельні.

3. У дослідженні визначено та науково обґрунтовано педагогічні умови корекції заїкання дітей старшого дошкільного віку засобами театралізованої діяльності; розроблено та апробовано методику корекції заїкання цих дітей засобами театралізованої діяльності, яка базувалася на загальнодидактичних і спеціальних принципах. Вона представлена поетапною системою вправ і завдань, які спрямовувалися на розвиток емоційно-вольового стану дітей, темпоритму, уявлень і творчої уяви, уміння користуватися немовленнєвими засобами комунікації, символічного праксису під час ігрових вправ, навчання колективної взаємодії під час розігрування ігор-драматизацій та ігор зі співами, формування творчих здібностей, свідомості, моральних норм і правил поведінки в ігрових і вигаданих казкових ситуаціях, але таких, які відображають життєві явища та відносини між людьми, самостійних форм спілкування. Підібрано художні віршовані та прозові твори для театралізації у відповідності до індивідуальних і мовленнєвих можливостей дітей. Підготовлено та проведено театралізовані вистави за активної участі дітей.

4. Експериментальна перевірка запропонованої методики корекції заїкання дітей старшого дошкільного віку засобами театралізованої діяльності засвідчила її ефективність і доцільність застосування в спеціальних дошкільних навчальних закладах. Зіставлення кількісних характеристик прояву заїкання дітей старшого

дошкільного віку з невротичною та неврозоподібною формою заїкання дозволило простежити значне покращення мовлення в експериментальних групах. Залучення дітей старшого дошкільного віку зі заїканням до творчого процесу не тільки зменшило ступінь прояву заїкання та фіксованості на ньому, але й вплинуло на розвиток мовлення в цілому та міжособистісну комунікацію. Крім того, творчі завдання привнесли більше позитивності, зацікавленості та активності кожній дитині, сприяли розкриттю творчого потенціалу дітей, набуттю досвіду співробітництва та співтворчості між дітьми та дорослими в організації різноманітних видів театралізованої діяльності.

Аналіз результатів контрольного експерименту засвідчив відчутні позитивні зміни у ступені прояву заїкання у старших дошкільників в ЕГ. Так, 71,1% дітей із невротичною формою заїкання та 57,6 % дітей із неврозоподібним заїканням ЕГ вийшли на достатній рівень, у КГ – це лише 35,3% дітей із невротичною формою, 16,7% дітей із неврозоподібним заїканням. На середньому рівні опинилися в ЕГ 26,7% дітей із невротичною формою заїкання та 36,3% дітей із неврозоподібною формою заїкання, коли як в КГ – це 52,9% дітей із невротичною формою заїкання та 58,3% дітей із неврозоподібною формою заїкання. На низькому рівні залишилися діти ЕГ – 2,2% невротичного заїкання, 6,1% неврозоподібного заїкання. В КГ – це 11,8% дітей із невротичною формою заїкання та 25% дітей із неврозоподібною формою заїкання. Ці діти мають обтяжений анамнез із боку нервово-психічної сфери.

Діти ЕГ, на відміну від дітей КГ продемонстрували більший інтерес до театралізованої діяльності й бажання брати в ній участь, що свідчить про позитивні зміни у формуванні особистості заїкуватої дитини. У них значно підвищилася оцінка своїх можливостей у подоланні дефекту, вміння контролювати себе під час мовлення, готовність до встановлення контакту та спілкування за допомогою мовленнєвих засобів в колективі дітей і дорослих.

5. Прослідковано, що ефективність подолання заїкання залежить від цілої низки причин: індивідуальних психофізіологічних і мовленнєвих особливостей дитини зі заїканням, особливостей лікувально-педагогічного комплексу, психолого-педагогічних умов і методики логопедичної роботи, критеріїв оцінювання результативності вибраної методики корекції. Успішне подолання заїкання пов'язане зі систематичною, ретельною й подовженою роботою, яка потребує зусиль і з боку фахівців, і з боку заїкуватої дитини.

Отже, аналіз проведеного дослідження свідчить про те, що корекція мовлення старших дошкільників із заїканням ефективно здійснюється за допомогою ігрової і театралізованої діяльності, які допомагають зняти напругу, страх мовлення, значно збільшують мотивацію дітей до контролю мовленнєвих висловлювань, ефективно впливають на розвиток мовленнєвого дихання, створюють умови, що сприяють покращенню темпо-ритмічної основи мовлення, розвитку моторики, підвищують комунікабельність.

Проблема корекції заїкання засобами театралізованої діяльності не вичерпується результатами проведеного дослідження.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

1. Бегас Л.Д. Театралізовані ігри в корекційно-розвиваючій роботі з дошкільниками / Л.Д. Бегас // Гуманітарний вісник ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький педагогічний університет імені Григорія Сковороди»: Науково-теоретичний збірник. – Переяслав-Хмельницький, 2008. – Вип. 14. – С. 13-15.
2. Бегас Л.Д. Виховання дітей у творчих іграх / Л.Д. Бегас // В.О. Сухомлинський і сучасність. До 90-річчя з дня народження В.О. Сухомлинського: Матеріали науково-практичної конференції (14-16 вересня 2008 року, м. Одеса). – Одеса: ПДПУ ім. К.Д. Ушинського, 2008. – С. 3-6.
3. Бегас Л.Д. Науково-методичні засади корекції заїкання засобами театралізованої діяльності у старших дошкільників / Л.Д. Бегас // НАУКОВИЙ ЧАСОПИС НПУ імені М.П. Драгоманова. Серія 19. Корекційна педагогіка та спеціальна психологія. Зб. наукових праць. – К.: НПУ імені М.П. Драгоманова, 2009. – № 13. – С. 3-5.
4. Бегас Л.Д. Комплексні системи реабілітації заїкання у старших дошкільників / Л.Д. Бегас // НАУКОВИЙ ЧАСОПИС НПУ імені М.П. Драгоманова. Серія 19. Корекційна педагогіка та спеціальна психологія. Зб. наукових праць. – К.: НПУ імені М.П. Драгоманова, 2009. – № 14. – С. 6-9.
5. Бегас Л.Д. Використання нестандартних занять у вихованні заїкуватих дітей старшого дошкільного віку / Л.Д. Бегас // Збірник наукових праць. Педагогічні науки. Випуск 51. – Херсон: Видавництво ХДУ, 2009. – С. 129-133.
6. Бегас Л.Д. Особливості театралізованої діяльності у дітей старшого дошкільного віку із заїканням. / Л.Д. Бегас // НАУКОВИЙ ЧАСОПИС НПУ імені М.П. Драгоманова. Серія 19. Корекційна педагогіка та спеціальна психологія. Зб. наукових праць. – К.: НПУ імені М.П. Драгоманова, 2010. – № 16. – С. 7-10.
7. Бегас Л.Д. Театралізовані заняття як нова освітня технологія в навчанні та вихованні дітей старшого дошкільного віку із заїканням. / Л.Д. Бегас // Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка № 14 (225), Ч. II, 2011. С. 85-91.
8. Бегас Л.Д. Корекція заїкання засобами театралізованої діяльності / Л.Д. Бегас // Логопедія. Науково-методичний журнал № 1, 2011. С. 11-14.
9. Бегас Л.Д. Проблема театралізованої діяльності в загальній та спеціальній педагогіці / Л.Д. Бегас // Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка / За ред. О.В. Гаврилова, В.І. Співака. – Вип. XVII. В двох частинах, частина 1. Серія: соціально-педагогічна. – Кам'янець-Подільський: Медобори – 2006, 2011. – С. 35-42.
10. Бегас Л.Д. Використання засобів театралізованої діяльності в корекційно-розвиваючій роботі з дітьми старшого дошкільного віку / Л.Д. Бегас // Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка / За ред. О.В. Гаврилова, В.І. Співака. – Вип. IXX. В двох частинах, частина 1. Серія: соціально-педагогічна. – Кам'янець-Подільський: Медобори – 2006, 2012. – С. 310-317.
11. Бегас Л.Д. Театрализованные занятия как новая образовательная технология в обучении и воспитании детей старшего дошкольного возраста с заиканием / Л.Д. Бегас // Журнал научных публикаций аспирантов и докторантов № 12 (90), Курск 2013. С. 173-176.

12. Бегас Л.Д. Театралізована діяльність дітей старшого дошкільного віку, як засіб подолання заїкання / Л.Д. Бегас // Київський науково-педагогічний вісник: Науковий журнал. – «Київська наукова організація педагогіки та психології», 2014. – № 1. – С. 12-16.

13. Бегас Л.Д. Театралізовані ігри в навчанні та вихованні дітей старшого дошкільного віку із заїканням / Л.Д. Бегас // Збірник тез наукових робіт учасників міжнародної науково-практичної конференції «Ключові питання наукових досліджень у сфері педагогіки та психології у ХХІ ст.» – ГО «Львівська педагогічна спільнота», 2014. – С. 59-61.

14. Materialy X mezinarodni vedecko-prakticka konference «Vedecky prumysl evropskeho kontinenty – 2014» – Dil 10. Pedagogika.: Praha. Publishing House «Education and Science» s.r.o. – 49-52 stran.

АНОТАЦІЇ

Бегас Л. Д. Корекція заїкання дітей старшого дошкільного віку засобами театралізованої діяльності. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.03 – спеціальна педагогіка. – Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова. – Київ, 2016.

Дисертаційне дослідження присвячено проблемі корекції заїкання дітей старшого дошкільного віку засобами театралізованої діяльності. У дослідженні визначено рівні та особливості стану сформованості передумов темпо-ритмічної організації мовлення та готовності до театралізації.

Представлено теоретичне обґрунтування методики формувального етапу експерименту, розкриті організаційні форми, принципи та зміст методики. Сформульовано необхідні психолого-педагогічні умови досягнення позитивних результатів корекційно-формувального навчання. Визначено напрями та етапи методики корекції заїкання дітей старшого дошкільного віку засобами театралізованої діяльності, а також узагальнено одержані результати проведеної експериментальної роботи, статистично підтверджено ефективність запропонованої методики.

Дослідно-експериментальним шляхом доведено доцільність і ефективність застосування театралізованої діяльності як засобу корекції заїкання у дітей старшого дошкільного віку зі заїканням.

Ключові слова: заїкання, діти старшого дошкільного віку, театралізована діяльність, корекція.

Бегас Л. Д. Коррекция заикания детей старшего дошкольного возраста средствами театрализованной деятельности. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.03 – коррекционная педагогика. – Национальный педагогический университет имени М. П. Драгоманова. – Киев, 2016.

Диссертация посвящена проблеме коррекции заикания детей старшего дошкольного возраста средствами театрализованной деятельности.

Цель исследования заключалась в научном обосновании, разработке и экспериментальной проверке психолого-педагогических условий и эффективности методики логопедической работы, направленной на коррекцию заикания детей старшего дошкольного возраста.

Разработана методика диагностики состояния сформированности предусловий темпо-ритмической организации речи и готовности детей с заиканием к театрализованной деятельности.

Определены и научно обоснованы психолого-педагогические условия коррекции заикания детей старшего дошкольного возраста средствами театрализованной деятельности: организация специальной предметно-театрализованной среды, дифференцированный подход к детям с разным по форме и степени тяжести заиканием, психологическое сопровождение, создание специальной методики развития предусловий темпо-ритмической организации речи, подбор заданий с установкой на раскрепощение, получение удовольствия, обогащение мотивации к вступлению в речевую коммуникацию.

Методика коррекции заикания предполагала три этапа: подготовительный, основной и заключительный.

Проведение подготовительного этапа обеспечивало главное условие дальнейшей коррекционной работы – развитие предусловий темпо-ритмической организации речи, создание эмоционально-положительной среды, формирование готовности детей с заиканием к театрализованной деятельности. На основном этапе проходила подготовка к драматизации сказок «Коза-дереза», «Колосок», «В стране сказок». Заключительный этап предполагал непосредственно театрализацию на сцене перед зрителями подготовленной сказки с участием всех детей группы.

Результаты исследования доказали педагогическую целесообразность и эффективность предложенной методики, которая позволяет значительно улучшить плавность речи детей с заиканием.

Ключевые слова: заикание, дети старшего дошкольного возраста, театрализованная деятельность, коррекция.

Summary

Behas L.D. "The upper pre-school age children stammering correction by means of theatrical activity". – The typescript.

The thesis for gaining the pedagogical sciences candidate scientific degree on the 13.00.03 specialty – "Special Pedagogics". – M. P. Drahomanov National Teachers Training University. – Kyiv, 2016.

The solved by means of theatrical activity problem of stammering correction of the pre-school age children is investigated in the thesis work. The levels and features of the children theatrical activity are studied (the creative participation of children in the plot-role-playing games and the extent of communication in them, the tempo-rhythm of movement, the ability to detect emotional distress externally, the ability to govern themselves, the ability to use independently different means of

communication which are based on idea and imagination and to design short scenario simulation exercises) in the category of children.

The psychological and pedagogical backgrounds of the theatrical activity development are studied in the work. The analysis of the theatrical activity experience and its usage in stammering correction is made. The organization and efficiency peculiarities of the theatrical activities are defined. The studied material was used in the speech therapy groups in educational establishments. The positive results of the experimental work testified its efficiency.

The experimental methods of supplying connection between theatrical and other types of activities are studied and applied for the upper pre-school age children with stammering.

The key words: stammering, upper pre-school age, theatrical activity, correction work.